

НАУКОВІ ЗАСАДИ ВИРОЩУВАННЯ НАСІННЯ САЛАТУ СТЕБЛОВОГО *LACTUCA SATIVA VAR. ANGUSTANA*

Вирощування салату стеблового на насінневі цілі вимагає дотримання правил і здійснення заходів, що спрямовані на підвищення продуктивності та сортових і посівних якостей насіння. До них відносяться: посів оригінальним насінням або посівним матеріалом високих репродукцій, дотримання просторової ізоляції, сортові прочистки, апробація сортових посівів та сортове обстеження насінників перед цвітінням. До збирання насінників салату посівного у дослідах приступали за з'явлення летючок в суцвіттях, побуріння листків і масового пожовтіння насінневих кошиків. Затримання із збиранням не допустимо: можливі втрати від осипання основної маси насіння, вплив тривалих дощів на рослини – насінники в умовах ДС «Маяк» ІОБ УААН. Це, як правило, 2-3 декади серпня – 1 декада вересня.

Насіння збирали вибірково з кожної фіксованої рослини, з окремого суцвіття на різних порядках, ярусах (верхній, середній, нижній) залежно від строків сівби, строків досягання та умов вирощування. На сортових посівах систематично проводили сортові та фітопатологічні прочистки, починаючи з фази добре сформованої розетки і до досягання насіння. Під час прочисток видаляють нетипові для сорту, слабо розвинені та уражені хворобами рослини з обов'язковим обліком і описом домішок і хвороб. До цвітіння (за типом і формою насіннєвої рослини) здійснювали польове інспектування насінницьких посівів з метою встановлення їх сортових якостей (ступеня однорідності і сортової чистоти), перевірку умов вирощування і дотримання технологічних та необхідних насінницьких заходів, обов'язкових для збереження характерних для сорту ознак і властивостей. У своїй роботі керувалися «Інструкцією

з апробації насінницьких посівів овочевих, баштанних культур і кормових коренеплодів». Збирали насінники роздільним способом з підсушуванням у полі або під навісом, за сприятливих погодних умов – масове досягання насіння на рослині у полі, за потреби застосовували десикацію насінників – прямим комбайнуванням.

Результатами наших досліджень встановлено, що на формування насіння салату впливають різні форми неоднорідності: генетична, матрикальна та агроекологічна. Агроекологічні умови вирощування салату несуттєво впливають на формування матрикальної різноякісності насіння в межах однієї рослини. Насінники салату, здатні до пазушного галуження утворюють більше пагонів другого та вищих порядків, що впливає на продуктивність насіння та його якість. Архітектоніка насінників салату, сформована за густоти рослин 70x30 см, забезпечує вищу врожайність та кращі посівні якості насіння з кошиків пагонів першого порядку. Підзимові строки сівби забезпечують вищу продуктивність його насіння та знижують рівень матрикальної різноякісності насіння на 28-34%. Зібране насіння салату слід дозарювати з метою завершення фізіологічних процесів і підвищення його посівних якостей. Стан природного спокою насіння салату *Lactuca sativa* L. триває близько 120 діб (підзимова сівба салату – 20 листопада) і обумовлений зниженням температури зародку, внаслідок чого сповільнюється перебіг фізіологічних процесів. Насіння, яке перебувало у вимушеному спокої, за сприятливих умов проростає вже через 3-5 діб, а за глибокого природного стану спокою не проростає, навіть за сприятливих умов. Стан спокою насіння салату впливає на фізіологічні процеси, які відбуваються в насініні і спонукають зміни хімічного складу.